

Terenga 6: Hōtaka 46 - Ngā kūmuri whakatūingoa

He Mihi

Kei ngā pōhōi toroa, kei ngā puhi kererū o ngā nehenehe o te motu whānui, nau mai anō ki raro i te tāwharau o te reo Māori.

Hei Mahi Whakarongo

Nō ngā iwi o Taranaki te kaikōrero i roto i te kiriata poto o te rā nei. He hōia ia mō te reo Māori. He mumu reo. Anei ngā pātai hei whakautu mā koutou:

- 1) Ko hea te kāinga, ko wai te iwi?
- 2) He aha te ōhākī a te pāpā o Te Rangitāke?
- 3) He aha i tōminatia ai e te Kāwanatanga a Waitara?

Kia whakarongo tātou ki ngā whakamārama a Ruakere Hond.

He Whakamārama

E rua ngā momo tūmahi matua - ko te tūmahi whiti (*transitive verb*) me te tūmahi poro (*intransitive verb*).

Anei ētehi tūmahi poro: takoto, noho, tū, haere, oma, wehe. Kāore ēnei mahi e pā ki tētehi atu mea, ki tētehi atu tangata rānei.

Anei ētehi tūmahi whiti: pōkai, tuhi, kite, rongo, whakapai. Me whai aronga ēnei kupu, e oti pai ai te whakaaro. I te nuinga o te wā, ka pā ēnei mahi ki tētehi atu mea, ki tētehi atu tangata rānei.

Ina āpitihia e koe te kūmuri whakatūingoa '-nga', '-anga', '-ranga', '-tanga', '-manga', '-hanga', '-kanga' rānei, ki te **tūmahi poro**, ka puta he tūingoa e whakaatu ana i te wā, i te wāhi rānei i puta ai te mahi e kawea ana i te rerenga.

- a) He rawe te haerenga o te whānau.
- e) Koirā te nōhanga o ngā kaikōrero.
- i) Whakarongo ki te pānuitanga whakamutunga o te ture.

Ka whai te pūriro 'o' i ēnei tūmomo tūingoa, i te nuinga o te wā.

He Mahi Ī-papa

Āpitihia he kūmuri whakatūingoa, ka tuhi ai i tētehi rerenga kōrero.

Hei Mahi

Whiriwhiriha te kupu e rere tika ai te rerenga kōrero:

1. Okioki mai rā i te [moenga/takotoranga/moe] o ngā tūpuna.
2. Mahia te mahi hei [pai/ora/painga] mō te iwi.
3. E whakanuia ana te [whakatū/whakatūnga/tū] o te whareniui o te hapū.

Whakautu:

Mahi Īpapa: Koinā te nōhanga o ngā tūpuna.

Hei Mahi:

1. takotoranga
2. painga
3. whakatūnga